

Innst. S. nr. 92

(2005–2006)

**Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen**

St.meld. nr. 44 (2004-2005)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet i 2004

Árvalus S. nr. 92

(2005–2006)

**Árvalus Stuorradiggái
gielda- ja hálddašánlávdegottis**

St.died. nr. 44 (2004-2005)

Árvalus gielda- ja hálddašánlávdegottis Sámedikki 2004 doaimma birra

Innst. S. nr. 92

(2005-2006)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

St.meld. nr. 44 (2004-2005)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Sametingets virksomhet i 2004

Til Stortinget

1. SAMMENDRAG

1.1 Innledning

Sametinget har levert sin årsmelding til departementet om arbeidet i Sametinget i 2004. Årsmeldingen gjør rede for det politiske arbeidet i Sametinget, de oppgavene som Sametinget skal forvalte, og økonomiske og administrative utfordringer.

I stortingsmeldingen gir Regjeringen en tilbakemelding på de sakene som Sametinget har tatt opp i årsmeldingen for 2004. Den omfatter også en omtale av videreføring av de saker som er tatt opp i meldingen.

1.2 Sametingets årsmelding 2004

1.2.1 Innledning

I meldingens kapittel 2 er Sametingets årsmelding 2004, vedtatt av Sametinget 23. februar 2005, inntatt i sin helhet. Regnskapsdelen av årsmeldingen følger som vedlegg til stortingsmeldingen. Årsmeldingen omhandler følgende hovedkapitler: Sametingets rolle i samfunnet, Oppvekstvilkår, Utdanning og forskning, Språk, Helse og sosial, Næring og kultur, Kulturminner og miljøvern, Det grenseoverskridende samarbeidet, Økonomistyring og regnskap 2004 og Merknader fra Sametingets nærings- og kulturkomité.

1.3 Regjeringens arbeid med samepolitiske spørsmål og oppfølging av Sametingets årsmelding

1.3.1 Konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget

Som urfolk har samene rett til å bli konsultert i saker som kan påvirke dem direkte. Denne retten er nedfelt i

ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater (1989) artikkel 6.

Konsultasjonsprosedyrer ble underskrevet av kommunal- og regionalministeren og sametingspresidenten 11. mai 2005. Sametingets plenum ga sin tilslutning til prosedyrene 1. juni. Prosedyrene ble fastsatt ved kongelig resolusjon 1. juli 2005.

Ved å etablere ordninger og prosedyrer for samhandling mellom regjeringen og Sametinget, kan gjentatte debatter om hvordan de folkerettslige bestemmelsene om konsultasjoner og deltakelse skal forstås, unngås for fremtiden. En konsultasjonsordning vil også være forpliktende for Sametinget. Tilfredsstillende konsultasjonsprosesser vil dessuten bidra til at det blir lettere å gjennomføre de aktuelle tiltakene og lovene i neste omgang. På saksområder der det er etablert egne regler som både departementet og Sametinget mener ivaretar urfolksinteressene på en minimum like god måte som konsultasjonsprosedyrene, kan staten og Sametinget velge å fravike prosedyrene. Det skal ikke gis budsjettfortrolig informasjon i forbindelse med konsultasjonene.

Statlige forvaltningsmyndigheter vil iht. ILO-konvensjon nr. 169 også kunne ha konsultasjonsplikt overfor andre berørte samiske interesser enn Sametinget.

1.3.2 Økonomistyring og kontrollordninger i og for Sametinget

Kommunal- og regionaldepartementet oppnevnte i desember 2004 en arbeidsgruppe for å se nærmere på kontrollordningene i og for Sametinget.

Gruppen la fram sin rapport 15. april 2005. Hovedkonklusjonen var at den interne kontrollen i Sametinget er tilfredsstillende, men at det er rom for forbedringer.

I Revidert statsbudsjett har Regjeringen økt bevilgningen til Sametinget med 600 000 kroner i 2005 for å styrke den interne kontrollen i Sametingets administrasjon og saksbehandlerkapasiteten for Sametingets kontrollkomité.

Sametinget ber i sitt vedtak også om at Kommunal- og regionaldepartementet i konsultasjon med Sametinget utreder om Sametinget bør skilles ut som selvstendig rettssubjekt, uavhengig av staten. Kommunal- og regionaldepartementet vil sette i gang dette arbeidet så snart som mulig. Det vil også bli vurdert hvilke endringer som bør gjøres i sameloven, i bevilgningsystemet for Sametinget og for Sametingets kontrollordninger og revisjon som følge av en slik endring i Sametingets rettstilstand. Kommunal- og regionaldepartementet vil orientere om utredningen i prinsippmeldingen om samepolitikken som legges fram i 2006.

Regjeringen ønsker å fremme utviklingen av samisk språk ved at språket får en naturlig plass på så mange samfunnsområder som mulig. Regjeringen ønsker derfor å støtte opp om Sametingets målsetting om at mest mulig av saksbehandlingen skal foregå på samisk.

1.3.3 Sametingets valgordning

Sameloven § 2-4 ble endret 15. april 2005. Den innebærer at det fra sametingsvalget i 2005 velges fire nye utjevningsmandater til Sametinget i tillegg til tingets 39 ordinære mandater. Sametingets valgmennd skal fordele utjevningsmandatene til de fire valgkretsene som har oppnådd flest godkjente stemmer ved valget.

Sametingets krav om at utjevningsmandatene skal tildeles det underrepresenterte kjønn er ikke imøtekommet. Det er i forskrift til sametingsvalg fastsatt at Sametinget kan stille krav til forslagsstillere av valglistene om minst 40 pst. kjønnsfordeling på lister som stiller til valg. Sametinget fastsatte slik forskrift 15. desember 2004.

Departementet deler Sametingets oppfatning om at det er behov for en større helhetlig utredning om Sametingets valgordning og at utredningen bør ta sikte på å avklare et eventuelt behov for endret valgkretsinndeling og endret antall representanter fra de ulike valgkretsene. Utredningen skal kunne danne grunnlag for eventuelle nye endringer i valgordningen før valget i 2009.

1.3.4 Finnmarksloven

Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) ble sanksjonert i statsråd 17. juni 2005.

Det vil bli nedsatt en kommisjon for kartlegging av eksisterende kollektive og individuelle bruks- og eierrettigheter til grunnen i Finnmark og en særdomstol for behandling av tvister (loven § 5 jf. kapittel 5).

En arbeidsgruppe med deltakelse fra flere departementer er etablert for å koordinere praktiske spørsmål knyttet til etableringen av Finnmarkseiendommen. Sametinget, Finnmark fylkesting, Statskog SF, Statens naturoppsyn og de ansatte i Statskog SF i Finnmark vil også bli trukket inn i dette arbeidet.

Finnmarkseiendommen vil i utgangspunktet ha samme stilling vis-à-vis statlige myndigheter som andre private grunneiere. Enkelte bestemmelser legger imidlertid særlige oppgaver overfor Finnmarkseiendommen til Kongen eller departementet.

Sametinget skal gi retningslinjer for vurdering av betydningen for samisk kultur mv. av endret bruk av utmark i Finnmark, jf. § 4.

Den nærmere reguleringen av fisket i Tana og Neiden skal reguleres gjennom forskrift (§ 28).

I forbindelse med behandlingen av finnmarksloven fattet Stortinget vedtak om at det skal foretas en utredning av samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, herunder minimumskvote for båter under ti meter. Fiskeridepartementet har innledet arbeidet med oppfølging av Stortingets vedtak.

Ved endringer i bergverksloven er det bl.a. åpnet for at det ved forskrift fastsettes at det for gruver på Finnmarkseiendommens grunn skal betales høyere avgift til grunneieren enn for gruver andre steder (bergverksloven § 42).

Før Finnmarkseiendommen kan overta grunnarealene fra Statskog SF, må Finnmarkseiendommen være etablert og ha hatt anledning til å forberede seg på å forvalte grunnarealene på forsvarlig vis. Etter samråd med Sametinget og fylkestinget legges det til grunn at finnmarkslovens regler om Finnmarkseiendommen, med overtakelse av Statskogs grunnarealer i Finnmark, kan tre i kraft i løpet av annet kvartal 2006.

Det tas sikte på at reglene om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark settes i kraft fra 1. januar 2007.

1.3.5 Samiske barn og unge

1.3.5.1 BARNEHAGER

Sametinget tildeles midler til tilskudd til samiske barnehager, til morsmålsopplæring og til informasjons-, utviklings- og veiledningsarbeid i samiske barnehager og barnehager med samiske barn.

Regjeringen viser til bestemmelser i ny lov om barnehager som ble vedtatt 14. juni 2005 og som inneholder bestemmelser om barnehagens og kommunens ansvar for å ta hensyn til og sikre og utvikle samiske barns språk og kultur.

Barne- og familiedepartementet har jevnlig møter med Sametinget på administrativt plan for å drøfte felles tiltak og utfordringer. I den forbindelse er det også opprettet konstruktive samarbeidsrutiner med Samisk høyskole med hensyn til tiltak for å bedre rekruttering til utdanningen og stabilitet av førskolelærere med samiskspråklig kompetanse i barnehagene.

1.3.5.2 BARNEVERN

Barne- og familiedepartementet gir fortsatt tilskudd til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge i form av driftstilskudd. Departementet ga i 2003 midler til Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge til å utforme fire temahefter om barnevern i samisk kontekst til bruk i undervisningsopplegg for studenter i grunn- og videreutdanningene og for ansatte i barneverntjenesten. Heftene vil foreligge høsten 2005.

Det er gjennomført opplæring i familierådslag i finnmarkskommunene. Prosjektet videreføres i 2005.

1.3.6 Samisk grunnopplæring, høyere utdanning og forskning

1.3.6.1 SAMISK GRUNNOPPLÆRING

Samiske elever har en individuell rett til opplæring i samisk uansett hvor de bor i landet. Retten gjelder de tre samiske språkene, nordsamisk, sørsamisk og lulesa-

misk. Utdannings- og forskningsdepartementet er opp tatt av å bevisstgjøre skoleeiere om denne retten, samtidig som fylkesmennene blir bevisstgjort i forhold til tilsyn og klagebehandling. For at samiske elever skal ha rett til opplæring på samisk, må de utgjøre en gruppe på minst ti elever. Sametinget har henvendt seg til Utdannings- og forskningsdepartementet med ønske om at retten til opplæring på samisk også skal bli en individuell rettighet. Spørsmålet er til vurdering i departementet.

Nye læreplaner i forbindelse med Kunnskapsløftet utvikles og fastsettes for samisk grunnopplæring i tråd med bestemmelsene i opplæringsloven kapittel 6. Arbeidet omfatter grunnskolen og gjennomgående fag i hele grunnopplæringen. Ny fag- og timefordeling blir utarbeidet for samisk grunnopplæring i løpet av høsten 2005. Departementet setter pris på det gode samarbeidet med Sametinget om disse oppgavene.

Samiske forvaltningskommuner og andre kommuner med stor andel samiske elever har fått sin andel av midlene til kompetanseutvikling i forbindelse med innføring av kunnskapsløftet. Det er viktig at skoleeiere legger gode planer for bruk av disse midlene, og samarbeider med fagmiljøer om etter- og videreutdanning for lærere, skoleledere og annet relevant personale.

Departementet viser til at i løpet av 2006 vil en søke å komme fram til enighet om hvordan videre drift av Samisk videregående skole i Karasjok og Samisk videregående skole og reindriftskolen i Kautokeino best kan organiseres. Disse skolene har en sentral plass i grunnopplæringen for samiske elever fra hele landet, og behandling av saken vil bli gjenstand for konsultasjon med Sametinget i tråd med ny konsultasjonsavtale.

1.3.6.2 NSI/SAMISK HØGSKOLE

Ved behandlingen av St.meld. nr. 34 (2001-2002) om samisk høyere utdanning og forskning, sluttet Stortinget seg til Regjeringens planer for at Samisk høgskole skal kunne videreutvikles til å få status som vitenskapelig høyskole. Samorganiseringen av Nordisk Samisk Institutt (NSI) og Samisk høgskole vil ventelig gi positive effekter på en slik utvikling. Gjennom et tettere samarbeid mellom de to institusjonene ligger det til rette for at høyskolen kan få et bredere grunnlag for sine forskningsaktiviteter.

1.3.6.3 NYTT VITENSKAPSBYGG

Det har lenge vært et ønske om etablering av et eget vitenskapsbygg i Kautokeino med samlokalisering av flere sentrale samiske institusjoner. Regjeringen mener at en slik samlokalisering vil være svært positiv i forhold til overføringen av NSI til Samisk høgskole, men kanskje aller mest vil det være viktig at det på denne måten kan bli etablert et samlet kompetansesenter for den samiske befolkningen ved at samiskspråklige oppgaver og samisk vitenskapelig virksomhet blir samlet i et større miljø.

Nytt vitenskapsbygg i Kautokeino er høyt prioritert av Utdannings- og forskningsdepartementet. Dette gis nærmere omtale i dokumentene til statsbudsjettet.

1.3.6.4 FORSKNING

Utdannings- og forskningsdepartementet understreker i forskningsmeldingen, St.meld. nr. 20 (2004-2005), betydningen av å se samisk forskning i sammenheng med annen forskning. Dette innebærer at midler til samisk forskning, som øvrige forskningsmidler, fortsatt vil bli kanalisert dels direkte til universiteter og høyskoler, og dels gjennom Norges forskningsråd. I tillegg vil Regjeringen be Forskningsrådet ta initiativ til en felles nordisk utredning som skal vurdere opprettelse av et felles samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland. Forskningsutvalget skal legge strategier for samisk forskning og bidra til bedre ressursutnyttelse gjennom koordinering av forskningsaktivitetene i de nordiske landene. Behovet for å opprette et eget samisk etikkutvalg foreslås vurdert i denne sammenheng.

Regjeringen vil bidra til økt bruk av samisk som originalspråk i forskning og formidling, og til økt dokumentasjon av tradisjonelle kunnskaper, særlig knyttet til samisk språk. Det skal også bidras til at primær- og grunnlagsdata om samiske forhold blir organisert og tilrettelagt for samisk forskning.

Urfolksnettverket, et samarbeidstiltak mellom Universitetet i Tromsø, Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt, vil bli videreført i henhold til forslag om tiltak i St.meld. nr. 34 (2001-2002). Forskningsmeldingen viser også til at lulesamisk og sørsamisk, som ledd i oppfølgingen av samme melding, er styrket gjennom tildelinger til henholdsvis Høgskolen i Bodø og Høgskolen i Nord-Trøndelag.

1.3.7 Kultur

1.3.7.1 SAMARBEID KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET OG SAMETINGET

Kultur- og kirke departementet og Sametinget har etablert kontaktmøter på administrativt nivå to ganger i året for å sikre en god dialog.

Sametinget forvalter en rammebevilgning til kulturformål, og det er opp til Sametinget å prioritere innenfor denne rammen.

1.3.7.2 SAMISK KULTUR

Departementet viser til St.meld. nr. 48 (2002-2003) Kulturpolitikk fram mot 2014. Forvaltningsansvaret for samisk arkiv ble etter ønske fra Sametinget overført til riksarkivaren fra 1. januar 2005.

1.3.7.3 SAMISK SPRÅK

Kultur- og kirke departementet har i tråd med vedtak i Sametinget foreslått en lovendring som vil føre til at Tysfjord kommune blir innlemmet i forvaltningsområdet for samisk språk. Departementet foreslo at det ikke lenger skal fastslås direkte i loven hvilke kommuner som utgjør forvaltningsområdet for samisk språk, men at Kongen i stedet gis myndighet til å avgjøre hvilke kommuner som skal komme inn under forvaltningsområdet. Stortinget har fattet et lovvedtak om endringer i sameloven § 3-1. Det er i forskrift fastsatt at Tysfjord kommune vil bli innlemmet i språkområdet fra 1. januar 2006.

Kultur- og kirkedepartementet har innledet samtaler med Sametinget og Kommunal- og regionaldepartementet om en evaluering av språkbestemmelsene i sameloven.

1.3.7.4 LOV OM STADNAMN

Stortinget vedtok 14. april 2005 endringer i lov om stadnamn. For samiske stedsnavn er en viktig endring at det skal reises samtidig navnesak for parallellnavn på norsk, samisk og kvensk. I tillegg er også hensynet til samiske og kvenske stedsnavn særskilt nevnt i lovens formålsparagraf.

1.3.7.5 SAMISKE MEDIER

Sametinget viser til at "den økonomiske situasjonen for de samiske publikasjonene er utilfredsstillende og har vært det over flere år", og legger til grunn at det er behov for å "styrke utgivelsene av disse slik at de kan utgis regelmessig med ønsket kvalitet og med økt antall utgivelser pr. år".

På bakgrunn av Stortingets behandling av St.meld. nr. 33 (2001-2002) har Kultur- og kirkedepartementet lagt til grunn at budsjettøkningen for 2005 bør beholdes de samiskspråklige avisene i ordningen, jf. St.prp. nr. 1 (2004-2005). I tillegg har departementet gått inn for å åpne for tilskudd til innstikk e.l. på lulesamisk i aviser som utgangspunktet faller utenfor forskriftens definisjon av samisk avis. Begge forslag krever forskriftsendring. Departementet vil om kort tid sende et forskriftsutkast på høring.

1.3.7.6 SAMISK IDRETT

Kultur- og kirkedepartementet har i 2004 vært i dialog med Sametinget om struktur og innhold i en søknad med tanke på et eventuelt tilskudd fra spillemidlene til samisk idrett.

1.3.7.7 SAMISKE BOKBUSSE

Sametinget tar i sin melding opp behovet for finansiering av nye samiske bokbusser. Regjeringen har i etterkant av dette foreslått i Revidert statsbudsjett å gi Sametinget en tilleggsbevilgning på 2 mill. kroner over Kultur- og kirkedepartementets budsjett til finansiering av en ny, sørsamisk bokbuss.

1.3.8 Helse- og sosialtjenester til samene

Som ledd i det pågående arbeid med å utvikle likeverdige tjenester for den samiske befolkningen, er det enighet om å fortsette samarbeidet mellom Sametinget og helsemyndighetene.

Fylkesmannen i Finnmark har i samarbeid med berørte kommuner igangsatt et arbeid for å bedre legedekning og rekruttering til primærhelsetjenesten. Tiltakene omfatter blant annet en fadderordning for medisinske turnuskandidater.

Helse- og omsorgsdepartementet videreførte i 2004 planen om opptrapping av psykisk helsevern i Karasjøk og i Lakselv til nasjonale kompetansebaserte tjenester til den samiske befolkningen. Investeringer til bygging av familieavdeling og akutt plasser for ungdom har vært prioriterte tiltak.

Helse- og omsorgsdepartementet har i 2004 og 2005 avsatt midler til forsøks- og utviklingsarbeid med utgangspunkt i NOU 1995:6 Plan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning i Norge og Mangfold og likeverd - Regjeringens handlingsplan for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkningen i Norge 2002-2005.

Departementet forutsetter et tett samarbeid mellom Sametinget og Sosial- og helsedirektoratet i gjennomføring av tiltak i handlingsplanen. Departementet vil innlede en dialog med Sametinget og andre aktuelle parter for å komme fram til en egnet oppfølging av handlingsplanen, som i 2005 går inn i sitt siste år.

1.3.9 Miljøpolitikk og kulturminner

1.3.9.1 ROVDYRPOLITIKK OG -FORVALTNING

De siste årene har norsk rovviltpolitikk, herunder reindriftsmessige konsekvenser, blitt grundig utredet. Stortinget behandlet rovviltmeldingen våren 2004, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004), og fra 1. april 2005 er viktige deler av ny rovviltpolitikk gjennomført i tråd med Stortingets føringer. Formålet er å sikre en bærekraftig forvaltning av rovvilt, samtidig som hensynet til bufe- og tamreinnæringen og andre samfunnsinteresser ivaretas.

Sametinget er direkte representert i alle de fire rovviltutvalgene som har samisk tamreindrift innenfor sin region, og har således fått en reell deltagelse og innflytelse i rovviltforvaltningen i alle regioner med samisk tamreindrift. Sametinget oppnevner selv sine medlemmer og varamedlemmer til rovviltutvalgene blant representanter eller vararepresentanter på Sametinget.

1.3.9.2 KULTURMINNEVERN

Det er nedsatt en arbeidsgruppe, ledet av Miljøverndepartementet og med deltagelse fra Sametinget og Riksantikvaren, som skal utrede den fremtidige organisering og myndighetsfordeling. Arbeidsgruppen skal slutføre arbeidet innen 2005.

1.3.9.3 BYGNINGSVERN

Departementet vil ta initiativ til at det blir utarbeidet en plan for den videre oppfølgingen av Sametingets prosjekt om samisk bygningsarv.

1.3.9.4 AREALVERN

Det er i utgangspunktet kommunene som er ansvarlig for planlegging og arealforvaltning innen sitt område. Departementet er klar over at det gis mange dispensasjoner i kommunene, og at dette oppleves som et problem for reindriften. Departementet vil derfor vurdere om det bør gis bedre informasjon til kommunene om bruken av plan- og bygningsloven og dispensasjoner.

1.3.9.5 VERNEPLANER

Arbeidet med å forbedre saksbehandlingsreglene for på en bedre måte å sikre at samiske interesser blir ivarettatt i planprosessen i forbindelse med vern etter naturvernloven, vil bli videreført i 2005.

1.3.9.6 BARMARKSKJØRING

Motorferdselregelverket er for tiden gjenstand for et forsøksprosjekt i åtte kommuner, deriblant Kautokeino kommune. Forsøket er planlagt slutført og evaluert i løpet av 2005.

1.3.10 Forsvarspolitik

Sammenbindingen av Mauken og Blåtind skytefelt ble vedtatt av Stortinget i 1997 og er nå i ferd med å bli realisert. Utvidelsen vil gi redusert mulighet for å drive reindrift i området, og det pågår forhandlinger mellom Forsvarsdepartementet og berørte reindriftsutøvere om hva som er en rimelig økonomisk erstatning for det tap av beiteland som tiltaket innebærer.

Det foreligger ingen planer for videre utvidelse av Halkávarre skytefelt.

1.3.11 Mineralloven

Sametingets synspunkter om minerallovgivningen, rettighetene til mineralressursene og mineralaktivitet i samiske ressursområder vil bli gjennomgått og vurdert av departementet i den videre oppfølgingen av arbeidet med et nytt minerallovverk, der dette er naturlig.

1.3.12 Fiskeripolitikk

St.meld. nr. 19 (2004-2005) Marin næringsutvikling - Den blå åker, Kapittel 12, som ble behandlet i Stortinget 27. mai 2005, tar særskilt opp fiske i et samepolitisk perspektiv.

Det vises også til Stortingets vedtak i forbindelse med vedtakelsen av finnmarksloven.

Fiskeri- og kystdepartementet har delvis imøtekommet Sametingets krav vedrørende deltakelse i kongekrabbefisket, bl.a. har departementet åpnet for deltakelse i kongekrabbefisket for båter under 7 meter i gruppe I og 6 meter i gruppe II.

1.3.13 Reindrift, arealvern og landbruk i samiske områder

1.3.13.1 REINDRIFT

Reindriften står overfor mange utfordringer. Den er utsatt for press fra mange hold, og har i tillegg et reintallsproblem i sentrale områder i Finnmark. Utfordringene i reindriften må søkes løst i et samarbeid mellom næring og myndigheter, og med Sametinget som en viktig premissleverandør.

Det er i dag ikke vanskelig å få omsatt de produkter fra reindriften som tilbys i markedet. Myndighetene legger vekt på å gi rammebetingelser som blant annet stimulerer til et best mulig samarbeid mellom de ulike private aktører. Primæransvaret når det gjelder utforming av tiltak og den konkrete oppfølgingen ligger hos leddene i verdikjeden.

Når det gjelder reintallstilpasningen i Vest-Finnmark, er dette et arbeid som har hatt høy prioritet. Det har imidlertid vist seg at reintallet ikke er kommet ned på et tilfredsstillende nivå. På den bakgrunn fremmet Regjeringen 27. mai 2005 en proposisjon om visse endringer i reindriftsloven (Ot.prp. nr. 99 (2004-2005)) med sikte på å få et mer hensiktsmessig hjemmelsgrunnlag for lovbasert reintallstilpasning.

Sametinget reiser spørsmål om reintallstilpasningen kan skje innenfor gjeldende lovgivning og de internasjonale forpliktelser som Norge er bundet av. Ulike former for lovbasert oppfølging må skje med grunnlag i den lovgivning som til enhver tid er gjeldende. Samtidig må de folkerettslige forpliktelser overholdes. Dette krever en særlig årvåkenhet i forhold til slike prosesser som vi her har med å gjøre. For øvrig pågår det et arbeid med en mer omfattende revisjon av reindriftsloven.

1.3.13.2 AREALVERN FOR REINDRIFTEN

Arealsituasjonen for reindriftnæringen er blant de områder som må ha et særlig høyt oppmerksomhetsnivå framover. Reindriften er utsatt for et sterkt press fra mange hold. Det er en stor utfordring å sikre det arealgrunnlag som er nødvendig for å opprettholde en livskraftig reindrift i de samiske reinbeiteområdene.

Når det gjelder vindmølleparker med tilhørende infrastruktur, vises til punkt 4.14 i St.meld. nr. 11 (2004-2005) hvor disse spørsmål er viet særskilt oppmerksomhet. For øvrig har Reindriftsforvaltningen og NVE laget en rapport som skal bidra til å bedre kunnskapen om vindkraft og reindrift i Norge.

1.3.13.3 LANDBRUK I SAMISKE OMRÅDER

Landbruks- og matdepartementet vil vise til at gjeldende landbrukspolitik har som mål å opprettholde den regionale fordelingen av matproduksjonen og verdiskapingen. For å nå dette målet er flere av virkemidlene sterkt geografisk differensiert og med høyeste prioritet til områder som i stor grad er sammenfallende med samiske kjerneområder. På den bakgrunn mener departementet at det er lite aktuelt å etablere noen egen samepolitisk sone.

1.3.14 Internasjonale spørsmål

1.3.14.1 ARBEIDET MED FNs URFOLKSERKLÆRING

Arbeidet med å få vedtatt en FNs urfolkserklæring lot seg ikke avslutte innen utgangen av FNs urfolkstår i 2004. Arbeidsgruppen som forhandler om erklæringen har fått forlenget sitt mandat med ett år, med sikte på ferdigstillelse av forhandlingene innen utgangen av 2005. Utenriksdepartementet vil bidra til at Sametinget kan delta i de gjenstående forhandlingene på linje med tidligere år.

1.3.14.2 BARENTSSAMARBEIDET

Urfolkene forblir en viktig dimensjon i Barentssamarbeidet. Med midler fra Utenriksdepartementet som blant annet blir forvaltet gjennom Barentssekretariatet, gjennomføres en rekke tiltak innrettet på å styrke samarbeidet med og mellom samer og andre urfolk i Barentsregionen, og utvikle næringsliv og etablere styrkede forutsetninger for kulturell og annen utvikling.

2005 er erklært som urfolksår i Barentssamarbeidet. Dette gir anledning til å sette forsterket søkelys på saker hvor Barentsrådets medlemmer kan bistå lokalsamfunn, regionale myndigheter og involverte sam-

funnsorganisasjoner i å nå de målsettinger om bærekraftig utvikling også for urfolkene som hele tiden har ligget til grunn for samarbeidet i Barentsregionen.

1.3.14.3 EUROPAPOLITISK FORUM

Sametinget fikk for 2003/2004 tildelt 340 000 kroner fra Utenriksdepartementet for å følge opp initiativene i Regjeringens europapolitiske plattform og utvikle egne strategier i forhold til det europeiske samarbeidet. Målet med prosjektet er å fokusere på samenes stilling i fremtidens EU.

1.3.15 *Kjønnslikestilling*

Barne- og familiedepartementet er fornøyd med Sametingets engasjement når det gjelder kjønnslikestilling og omtalen av arbeidet i årsmeldingen, men vil samtidig påpeke at det kan være rom for forbedringer. Departementet vil drøfte med Sametinget hvordan det kan rapporteres mer detaljert på arbeidet med kjønnslikestilling på en hensiktsmessig måte, enten i tillegg til eller som del av den årlige meldingen til Kommunal- og regionaldepartementet.

Ved opprettingen av det nye Likestillings- og diskrimineringsombudet har Sametinget ment at det bør overføres midler til det samiske miljøet, representert ved Kompetansesenteret for urfolks rettigheter, til å ivareta tilsvarende funksjoner i det samiske miljøet. Dette er et synspunkt Barne- og familiedepartementet ikke deler, ut fra intensjonene og bakgrunnsarbeidet med den nye loven om forbud mot diskriminering på grunn av etnisitet, religion mv. (diskrimineringsloven, Ot.prp. nr. 33 (2004-2005)) og den nye loven om Likestillings- og diskrimineringsombudet (Ot.prp. nr. 34 (2004-2005)).

På denne bakgrunn anser Barne- og familiedepartementet at grunnlaget for at det nye ombudet skal kunne ivareta også samiske interesser er lagt, og at det ikke er aktuelt å løsrive saker som angår det samiske fra ombudets øvrige funksjoner.

Samtidig vil det være nødvendig for det nye ombudet å knytte til seg ekspertise og kunnskapsmiljøer som samarbeidsparter, herunder samiske miljøer.

2. KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Dag Terje Andersen, Tore Hagebakken, Saera Khan, Inger Løite og Arild Stokkan-Grande, fra Høyre, Kari Lise Holmberg og Bent Høie, fra Sosialistisk Venstreparti, Geir-Ketil Hansen, fra Kristelig Folkeparti, Bjørg Tørresdal, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Venstre, Vera Lysklætt, har merket seg at det er fastsatt konsultasjonsprosedyrer mellom statlige myndigheter og Sametinget i kongelig resolusjon av 1. juli 2005. Ved dette er det etablert faste ordninger og prosedyrer for en forpliktende samhandling mellom regjeringen og Sametinget. Dette er viktig for å innfri Norges folkerettslige forpliktelser. Flertallet merker seg at stat-

lige forvaltningsmyndigheter også kan ha konsultasjonsplikt overfor andre berørte samiske interesser enn Sametinget.

Flertallet viser til konsultasjonsprosedyrene som ble underskrevet av kommunal- og regionalministeren og sametingspresidenten 11. mai 2005. Flertallet vil påpeke viktigheten av å ha tilfredsstillende konsultasjonsprosesser mellom regjeringen og Sametinget. Flertallet mener det er viktig for konsultasjonsordningen at behandlingen av interne dokumenter og avtalt saksgang etterfølges slik avtalen forutsetter.

Flertallet har merket seg at arbeidsgruppen som ble oppnevnt for å se nærmere på kontrollordningene i og for Sametinget, har fremlagt en rapport med forslag til enkelte forbedringer. Flertallet har videre merket seg at bevilgningen til Sametinget ble øket med 600 000 kroner for å styrke den interne kontrollen i Sametingets administrasjon og saksbehandlerkapasiteten for Sametingets kontrollkomité.

Flertallet har merket seg at det vil bli gjennomført en utredning om Sametingets valgordning som kan danne grunnlag for endringer i valgordningen før valget i 2009, og at utredningen tar sikte på å avklare et eventuelt behov for endret valgkretsinndeling og endret antall representanter fra de ulike valgkretsene.

Lov om rettsforhold og forvaltning av grunn og naturressurser i Finnmark fylke (finnmarksloven) ble vedtatt i Odelstinget 24. mai 2005. Innstillingen hadde før vedtaket i Odelstinget fått støtte av et enstemmig Sameting og mer enn 2/3 av Finnmark fylkestings medlemmer. Dette er avgjørende for lovens legitimitet.

Flertallet har merket seg at det vil bli nedsatt en kommisjon for kartlegging av eksisterende kollektive og individuelle bruks- og eierrettigheter til grunnen i Finnmark og en særdomstol for behandling av tvister. Flertallet har videre merket seg at den nærmere reguleringen av fisket i Tana og Neiden skal reguleres i forskrift og at det skal foretas en utredning av samer og andres rett til fiske i havet utenfor Finnmark, herunder minimumskvote for båter under ti meter. Flertallet har også merket seg at Sametinget skal gi retningsregler for vurderingen av betydningen for samisk kultur mv. av endret bruk av utmark i Finnmark.

Flertallet har merket seg at Finnmarkseiendommens første styre har konstituert seg og er i gang med arbeidet, og at det legges opp til at finnmarkslovens regler om Finnmarkseiendommen, med overtakelse av Statskogs grunnarealer i Finnmark, kan tre i kraft i løpet av annet kvartal 2006. Flertallet tar til etterretning at det tas sikte på at reglene om Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark settes i kraft fra 1. januar 2007.

Flertallet vil understreke viktigheten av at det også i framtida er jevnlig møter mellom sentrale myndigheter og Sametinget hvor tiltak og utfordringer i forhold til samiske barn og unges oppvekstvilkår blir tatt opp og belyst.

Flertallet ser arbeidet med vitalisering, bevaring og utvikling av de samiske språkene som svært viktig. Samiske elever har i dag en individuell rett til opplæring i samisk språk uansett hvor de bor i landet, men for

at de skal få opplæring *på* samisk må det være en gruppe på minst ti. Flertallet har merket seg at departementet har til vurdering om retten til opplæring på samisk skal bli en individuell rett.

Flertallet mener at læremiddelsituasjonen i den samiske skolen må forbedres betraktelig - først da blir rettighetene til samiskopplæring reelle. Det er helt påkrevd at det blir utviklet flere og nye læremidler enn de som er tilgjengelige i dag - inklusive samiske digitale læremidler til bruk i fjernundervisning på nord-, lule- og sørsamisk. Det er også viktig å ha større fokus på produksjon av læremidler for sør- og lulesamiske skoler og barnehager. Det er behov for å få utviklet et gjennomgående samisk læreplanverk for hele grunnopplæringen og planer for aktuelle samiske fag og lærefag.

Flertallet vil understreke at det er viktig at de statlige samiske videregående skolene i Karasjok og Kautokeino gis en mulighet for å kunne ha et variert linjetilbud med både allmennfaglige og yrkesfaglige studieretninger i framtida. Begge skolene har en sentral plass i grunnopplæringa for samiske elever fra hele landet og er dermed av stor betydning for den videre utvikling og ivaretaking av den samiske kulturen og språket. Det vil også være viktig at det nå blir etablert et tilfredsstillende videregående opplæringstilbud som ivaretar lulesamiske elevers behov for opplæring i og på samisk som førstespråk.

Flertallet mener det er positivt at et nytt vitenskapsbygg nå vil bli oppført i Kautokeino. Det har lenge vært et ønske om å samlokalisere flere sentrale samiske institusjoner og slik kunne etablere et samlet kompetansesenter i et større miljø. Gjennom et tettere samarbeid mellom Samisk høgskole og Nordisk Samisk Institutt skal Samisk høgskole videreutvikles til å få status som en vitenskapelig høyskole.

Flertallet merker seg at Regjeringen vil be Norges Forskningsråd ta initiativ til en felles nordisk utredning om opprettelse av et felles samisk forskningsutvalg for Norge, Sverige og Finland og et eget samisk etikkutvalg.

Flertallet går inn for en omfattende satsing på samisk kultur og at bevilgningene må økes. Spesielt er det viktig at bevilgningene til samiske kulturinstitusjoner er tilstrekkelige slik at disse kan utbygges og vedlikeholdes.

Flertallet har merket seg at forvaltningsansvaret for samisk arkiv etter ønske fra Sametinget er overført til Riksantikvaren fra 1. januar 2005.

Flertallet ber Regjeringen arbeide for realisering av Østsamisk senter i Neiden, Aja samisk senter i Kåfjord, Saemien Sijte i Snåsa og kunstmuseet i Karasjok i løpet av stortingsperioden.

Flertallet har merket seg at Sametinget viser til at den økonomiske situasjonen for samiske publikasjoner er utilfredsstillende og at det er behov for å styrke utgivelsen av disse slik at de kan utgis regelmessig med ønsket kvalitet og med økt antall utgivelser pr. år. De samiske publikasjonene er sentrale for informasjonsformidling, identitetsutvikling og demokratiet i det samiske samfunnet. Flertallet vil satse på utviklin-

gen av landsdekkende samiske dagsaviser på samisk og norsk.

Komiteens medlem fra Venstre vil be Regjeringa arbeide for at både en landsdekkende samiskspråklig og en landsdekkende norskspråklig samisk dagsavis snarest kan bli en realitet. Det er helt avgjørende for informasjonsformidlingen, identitetsutviklingen og demokratiet i det samiske samfunnet at det nå gis rammebetingelser for dette.

Bakgrunnen for at det er behov for landsdekkende samiske dagsaviser både på norsk og på samisk er slik Sametingets medieundersøkelse fra 2000 viser. Om lag halvparten av velgerne ved valg til Sametinget forstår *ikke* samisk og om lag halvparten av de som snakker samisk, *kan ikke lese* samisk. Opp mot 3/4 av Sametingets velgere er således avhengig av at skriftlig informasjon er tilgjengelig på norsk, skal de kunne forstå innholdet.

Det vises i denne forbindelse også til det flertallet i tidligere kommunalkomiteer har uttalt i Innst. S. nr. 100 (2002-2003), Innst. S. nr. 172 (2003-2004) og Innst. S. nr. 115 (2004-2005).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, mener at det vil være riktig at også Samenes Idrettsforbund i framtida blir sikret et årlig tilskudd fra spillemidlene.

Flertallet har merket seg at fylkesmannen i Finnmark har igangsatt et arbeid for å bedre legedekning og rekruttering i primærhelsetjenesten. Flertallet tar også til etterretning at Helse- og omsorgsdepartementet i 2004 videreførte planen om opptrapping av psykisk helsevern i Karasjok og Lakselv til nasjonale kompetansebasert tjenester til den samiske befolkningen og i 2004 og 2005 avsatte midler til forsøks- og utviklingsarbeid for helse- og sosialtjenester til den samiske befolkning.

Flertallet har merket seg at det er nedsatt en arbeidsgruppe som skal utrede den fremtidige organiseringen og myndighetsfordelingen når det gjelder kulturminnevern.

Flertallet mener det er viktig at Sametinget blir konsultert og får innflytelse i forbindelse med utarbeidelsen av verneplaner og opprettelsen av nasjonalparker i samiske områder for på en bedre måte å kunne sikre at samiske interesser blir ivarettatt i planprosessen. Det er viktig at Sametinget er involvert i utformingen av nye retningslinjer for barmarkskjøring og motorferdsel i utmark. Det er behov for en vurdering av hvilke bygninger det er viktig å prioritere vern av i de samiske områdene av landet.

Et allsidig og fleksibelt næringsliv danner det materielle grunnlaget for samisk kultur, og utfordringene ligger spesielt i å sikre mulighetene innen primærnæringene. Flertallet mener det er svært viktig at det legges til rette for opprettholdelse av livskraftige reindrifts-, fiskeri- og landbruksnæringer, samt kombinasjonsnæringer i de samiske områdene. Dessuten må

virkemidlene være tilstrekkelige til å sikre bl.a. duodji, innlandsfiske og andre utmarksnæringer utviklingsmuligheter. Rike naturressurser kan på den måten bidra sterkere i utviklingen av næringslivet.

Flertallet er kjent med at reindriften står overfor mange utfordringer på grunn av press fra mange hold. I tillegg er det en utfordring å tilpasse reintallet i sentrale områder i Finnmark. Utfordringene i reindriften må søkes løst i et samarbeid mellom næring og myndigheter, og med Sametinget som en viktig premissleverandør. Flertallet har merket seg at arealsituasjonen for reindriftsnæringen er blant de områder som må ha et særlig høyt oppmerksomhetsnivå framover. Flertallet har videre merket seg at Sametinget har etterlyst en helhetlig konsekvensutredning for reindriften før konsesjon til vindmølleparker og infrastruktur tilknyttet disse blir gitt.

Komiteens medlem fra Venstre ber Regjeringa legge stor vekt på Sametingets bekymring for konsekvensene av vindkraftutbygging i Finnmark spesielt, og det vises til punkt 4.14 i St.meld. nr. 11 (2004-2005) hvor disse spørsmålene er viet særskilt stor oppmerksomhet. Dette medlem mener det er svært viktig at en eventuell framtidig vindkraftutbygging med tilhørende infrastruktur som linjetraseer og anleggsveier ivaretar hensynet til areal- og samfunnsinteresser som reindrifta. Reindriftsnæringa utgjør en svært viktig bærebjelke i den samiske kulturen og det ligger derfor ei stor utfordring i det å sikre et nødvendig arealgrunnlag for å opprettholde ei livskraftig næring i de samiske reinbeiteområdene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Åge Starheim og Ib Thomsen, viser til at enhver etnisk same med norsk statsborgerskap i utgangspunktet har de samme grunnleggende demokratiske og politiske rettigheter i det norske samfunn som enhver annen norsk statsborger.

Disse medlemmer tar sterk avstand fra at etnisk bakgrunn avgjør stemmerett og valgbarhet i sametingsvalg, og viser til Fremskrittspartiets grunnleggende menneskesyn om respekt for enkeltindividet uavhengig av etnisk opprinnelse, religion, politisk ståsted og nasjonal tilhørighet. Disse medlemmer mener at

et politisk system bygd på etnisk tilhørighet er helt uakseptabelt, og at dette skaper grobunn for store kulturkonflikter.

Disse medlemmer påpeker at det å gi samene demokratiske tilleggsrettigheter skaper en farlig presens, fordi samene ikke er i nærheten av å være den største minoriteten i Norge. Særlig i Oslo-området finnes det mange grupper som over tid kan gjøre krav på de samme rettighetene Stortinget på feil grunnlag har gitt samene. I Norge er det i dag dobbelt så mange barn som har urdu enn samisk i grunnskolen, og dette gir en god indikasjon på størrelsesforholdet minoritetene imellom. Den beste måten å unngå fremtidige konflikter på er å sikre alle grupper nøyaktig de samme rettighetene.

Disse medlemmer påpeker at nyere forskning avdekker at grunnlaget for å definere samer som urbefolkning i Norge stadig svekkes, og at samene sannsynligvis var blant de aller siste folkegruppene som innvandret til Finnmark. Fremskrittspartiet aksepterer derfor ikke at samene karakteriseres som urfolk da de ikke innfrir de krav som settes til en slik betegnelse, og ønsker at urbefolkningsstatusen revurderes.

Disse medlemmer viser til at finnmarksloven i praksis omgjorde de 96 pst. av Finnmark som tidligere var eid av Statskog til eget område der den samiske minoriteten har full kontroll over naturressursene. Disse medlemmer mener at alle i Finnmark bør ha lik rett til å utnytte naturressursene, både i nærings- og rekreasjonsmessig sammenheng.

Disse medlemmer viser til Fremskrittspartiets politikk om nedleggelse av Sametinget og kraftig reduksjon av budsjettkapitlene i sitt alternative budsjettforelegg. Disse medlemmer ber Regjeringen oppløse det statsfinansierte Samefolkets fond og tilbakeføre pengene uavkortet til staten.

3. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

St.meld. nr. 44 (2004-2005) - om Sametingets virksomhet i 2004 - vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 9. februar 2006

Dag Terje Andersen
leder

Vera Lysklætt
ordfører

Árvalus S. nr. 92

(2005-2006)

Árvalus Stuorradiggái gielda- ja hálddašanlávdegottis

St.dieđ. nr. 44 (2004-2005)

Árvalus gielda- ja hálddašanlávdegottis Sámedikki 2004 doaimma birra

Stuorradiggái

1. ČOAHKKÁIGEASSU

1.1 Álggahus

Sámediggi lea ovddidan jahkedieđáhusas departementii Sámedikki 2004' doaimmaid birra. Jahkedieđáhusas čilgejuvvo Sámedikki politihkalaš doaibma, barggut maid Sámediggi galgá hálddašit, ja ekonomalaš ja hálddahušlaš hástalusat.

Dáinna stuorradiggedieđáhusain vástida Ráđdehus gažaldagaid maid Sámediggi ovddidii 2004' jahkedieđáhusas. Jahkedieđáhusas čilgejuvvo maiddái mo áššit čuovvovuvvojit ja jotkojuvvojit.

1.2 Sámedikki jahkedieđáhus 2004

1.2.1 Álggahus

Dieđáhusa 2 kapihttalis lea Sámedikki jahkedieđáhus 2004, man Sámediggi dohkkehii guovvamánu 23.b. 2005, mielde ollislažžan. Jahkedieđáhusa rehketdoallooassi čuovvu Stuorradiggedieđáhusa mielddusin. Jahkedieđáhus máinnaša čuovvovaš váldokapihttaliid: Sámedikki rolla servodagas, Bajásšaddaneavttut, Oahpahus ja dutkan, Giella, dearvvašvuohta ja sosiála, Ealáhus ja kultuvra, Kulturmuittut ja birasgáhtten, Rájáirasttildeaddji ovttasbargu, Ekonomijastivren ja rehketdoallu 2004 ja Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegotti mearkkašumit.

1.3 Ráđdehusa bargu sámepolitihkalaš gažaldagaiguin ja Sámedikki jahkedieđáhusa čuovvoleapmi

1.3.1 Ráđdádallamat stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskka

Sápmelaččain, mii lea álgoálbmot, lea vuoigatvuohta beassat ráđdádallat áššiin mat sáhttet njuolga sin váikuhit. Vuoigatvuohta nannejuvvo ILO-soahpamušas nr. 169 álgoálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji riikkain (1989) 6. artihkalis.

Ráđdádallanprosedyraid vuolláičáliiga gielda- ja guovloministtar ja sámediggepresideanta miessemánu 11.b 2005. Sámedikki dievasčoahkkin dohkkehii prosedyraid geassemánu 1.b. Prosedyrat dohkkehuvvojedje gonagas resolušuvnnas suoidnemánu 1.b. 2005.

Go áshuvvojit ortnegat ja prosedyrat ráđdehusa ja Sámedikki ovttasdoaimmami, de ii dárbaš boahtte áiggis ovttohi digastallat mo álbmotrievttálaš ráđdádallan- ja oassálastinmearrádušat galget ipmirduvvot. Ráđdádallanortnet geatnegahtá maiddái Sámedikki. Dohkálaš ráđdádallanproseassat maiddái dahket nuppi vuorus álkibun čadahit áigejuovvilis doaimmaid ja lágaid. Jus áššesurggiide juo gávdnojit njuolggadusat maid sihke departemeanta ja Sámediggi oaihvildit vuhtiváldit álgoálbmotberoštumiid seamma bures go ráđdádallanprosedyrat, de sáhttet stáhta ja Sámediggi válljet ahte eai čuovo prosedyraid. Ráđdádalladettiin eai galgga dieđut bušeahhtačiegusvuodaid birra almmuhuvvot.

Stáhta hálddašeaddji eiseválddiin sáhtta, ILO-soahpamuša nr 169 mielde, maiddái leat ráđdádallangeatnega svuohta eará sámi beroštumiiguin go Sámedikkiin.

1.3.2 Ekonomijastivren ja dárkkistanortnet Sámedikki várás

Gielda- ja guovlodepartemeanta nammadii juovlamánus 2004 bargujoavkku man áirasat galge lagabuidda geahčadit dárkkistanortnegiid Sámedikki várás.

Joavku buvttii raportta cuoŋománu 1.b. 2005. Loahpaboáduš lei ahte Sámedikki siskkáldas dárkkisteapmi lea dohkálaš, muhto sáhtta muhtin ošiid buoridit.

Ráđđehus lea reviderejuvvon našunálabušehtas lasihan juolludeami Sámediggái 600 000 ruvnnuin 2005' várás, nannen dihtii Sámedikki hálddaha siskkáldas dárkkisteami, ja Sámedikki dárkkistanomiteá áššemeannudannávccaid.

Sámediggi bivdá maiddá mearrádusastis Gielda- ja guovlodepartemeantta ráđđadaladettiin Sámedikkiin čielggadit berrego Sámediggi sirrejuvvot ja šaddat iehčanas riektesubjektan, áibbas luvvejuvvot stáhtas. Gielda- ja guovlodepartemeanta álgá dáinna barguin farggamusat. Dan olis árvoštallojuvvojit maid gokko berre rievdadit sámelága, Sámedikki juolludanvuogádaga ja Sámedikki dárkkistanortnegiid ja revišuvnna, dan dihtii go de rievdá Sámedikki riektedilálašvuotta. Gielda- ja guovlodepartemeanta muitala čielggadeami birra sámedipolitiikka prinsihppadiedáhusas mii boahťa jagis 2006.

Ráđđehus hálida ovddidit sámegiela nu ahte dat lunddolaččat sajáiduvvá nu olu servodatsurggiide go vejolaš. Danne doarju ráđđehus Sámedikki mihttomeari ahte eanaš oassi áššemeannudeamis galgá leat sámegillii.

1.3.3 Sámedikki válgortnet

Sámelága § 2–4 rievdaduvvui cuoŋománu 15.b. 2005. Dat mielddisbukta ahte 2005' sámediggeválgga rájis bohtet 4 dásšenmandáhta Sámediggái lassin dan 39 dábálaš mandáhtii. Sámedikki válgalávdegoddi galgá juohkit dásšenáirasiid dan njeallji válgabiirii main leat eanemus dohkkehuvvon jienat.

Sámediggái ii miedihuvvon ahte dásšenáirasat galget juhkkujuvvot dan sohkabeallái mii lea unnán dikkis. Sámediggeválgga lánkaásahusas lea mearriduvvon ahte Sámediggi sáhtta gáibidit válgalistoevttoheddjiin ahte unnimusat 40 % galgá goappáge sohkabealis leat listtuin mat mannet válgii. Sámediggi mearridii dákkár lánkaásahusa juovlamánu 15.b. 2004.

Departemeanta lea ovttaoavilivis Sámedikkiin ahte dárbašuvvo ollislaččat čielggadit Sámedikki válgortnega ja čielggadeamis galgá suokkardit leago dárba rievdadit válgabiiriid juogu, ja rievdadit áirraslogu iešguđet válgabiiriin. Čielggadeapmi galgá adnot vuodđun árvoštallat dárbašago válgortnega ođđasit rievdadit ovdal 2009' válggaid.

1.3.4 Finnmárkoláhka

Láhka riektedili ja eanan- ja luondduriggodathálldašemi birra Finnmárku fylkkas (Finnmárkoláhka) dohkkehuvvui stáhtarádis geassemánu 17.b. 2005.

Kommišuvdna nammaduvvo kártet dálá oktasaš ja oktagaslaš geavahan- ja oamastanvuogatuodaid eatnamiidda ja (sáiva) čáziide Finnmárkkus ja gaskaboddosaš sierraduopmostuollu mii giedahallá riiduid

dan oktavuodas (láhka § 5, gč. 5. kapihtala).

Mánja departemeantta váldet oasi bargujoavkkus mii galgá ovttaidahtit geavtlaš gažaldagaid Finnmárkuopmodaga ásaheami dihtii. Dán bargui bohtet maid fárrui Sámediggi, Finnmárku fylkkadiggi, Statsskog SF, Stáhta luonddubearráigeahčču ja Statsskog SF Finnmárku bargit.

Finnmárkuopmodat lea álgoálggus ovttárvosaš stáhta eiseválddiiguin ja eará priváhta eananoamasteddjiiguin. Muhtin mearrádusat bidjet dattetge váseidin barggaid Finnmárkuopmodagas Gonagassii dahje departementii.

Sámediggi galgá ráhkadit njuolggadusaid mo árvoštallat sámi kultuvrra mearkkašumi jna, go lea sáhka rievdadit Finnmárku meahci geavaheami, gč. § 4.

Deanu ja Njávdáma guollebivddu regulereama galgá reguleret lánkaásahusain (§ 28).

Finnmárkulága meannudettiin dagai Stuorradiggi mearrádusa ahte galgá čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuogatuodá bivdit mearas Finnmárku olggobealde, dása gullá maid čielggadit vuolemus eari fatnasiidda, mat leat vuollel 10 mehtara. Guolástusdepartemeanta leat bargagoahtán Stuorradiggemearrádusa čuoovolahttiin.

Go bergverksloven (bákteláhka) rievdaduvvo, de ee. rahppojuvvo vejolašvuotta lánkaásahusain mearridit ahte ruvket Finnmárkuopmodaga eatnama alde galget máksit alit divada eananeaiggáidii go ruvket eará báikkiin (bákteláhka § 42).

Ovdal go Finnmárkuopmodat sáhtta háldosis váldit Statsskog SF eatnamiid, de ferte Finnmárkuopmodat leat áshuvvon ja beassan ráhkkanit eatnamiid hálddašepmái dohkkehahtti lánká. Ovttrasáidii Sámedikkiin ja fylkkadikkiin leat atnán vuodđun ahte finnmárkulága njuolggadusat Finnmárkuopmodaga birra, sáhttet boahit fápmui 2006' nuppi kvartálas, oktan dainna ahte Finnmárku eatnamat váldojit dasto badjelassii eret Statsskogas.

Bargojuvvo dan ala ahte njuolggadusat mat gustojit Finnmárkkukommišuvdnii ja Finnmárku Meahcceduopmostullui biddjojit fápmui ođđajagimánu 1.b. 2007.

1.3.5 Sámi mánát ja nuorat

1.3.5.1 MÁNÁIDGÁRDDIT

Sámediggái juolluduvvo ruhtadoarjja mii adno sámi mánáidgárdiide, eatnigiela oahpahussii ja diehtujuohkin-, ovddidan- ja bagadallanbargguide mat bargojuvvojit sámi mánáidgárdiin ja mánáidgárdiin gos leat sámi mánát.

Ráđđehus čujuha mearrádusaide ođđa lágas mánáidgárdiid birra mii dohkkehuvvui geassemánu 14.b. 2005 ja mii sisttisoallá mearrádusaid mánáidgárdiid ja suohkaniid ovddasvástádusas váldit vuhtii ja sihkarastit ja ovddidit sámi mánáid giela ja kultuvrra.

Mánáid- ja bearašdepartemeanta doallá jámmadit hálddahašlaš čoahkkimiid Sámedikkiin ja digaštallá

oktasaš doaimmaid ja hástalusaid. Dan olis leat ása-huvvon nannejeaddji ovttasbargorutiinnat Sámi allaskuvllain doaimmaid várás mat galget buorebut oáčču-hit studeanttaid ohppui, ja oážžut sámegeielat ovda-skuvlaoahpaheddjiid bissut mánáidgárddiin.

1.3.5.2 MÁNÁIDSUODJALUS

Mánáid- ja bearašdepartemeanta doarju ain ruđalač-čat Barnevernets utviklingscenter i Nord-Norge (Mánáid-suodjalusa ovddidanguovddáš Davvi-Norggas), dakko bokte go addá doaibmadoarjaga. Departemeanta attii 2003 ruđaid Mánáidsuodjalusa ovddidanguovddášii Davvi-Norggas, vai ráhkada njeallje fáddághppaga mánáidsuodjalusa birra main lea sámi konteksta, mat sáhttet adnojuvot studeanttaid oahpahussii vuoddo- ja viidásitoahpuin ja mánáidsuodjalusa bargiide. Gihppagat válbmanit 2005' čavčča.

Finnmárkkusuohkaniin lea oahpahuvvon mo bearaš-ráddádallama galgá geavahit. Prošeakta jotkojuvvo jagis 2005.

1.3.6 Sámi vuoddoohpahuš, alit oahppu ja dutkan

1.3.6.1 SÁMI VUODDOOHPAHUS

Sámi ohppiin lea oktagaslaš vuoigatvuohta oážžut oahpahuš sámegeielas, beroškeahhtá gos sii orrot riikas. Vuoigatvuohta guoská golmma gillii, nappo davvi-sámegillii, lullisámegillii ja julevsámegillii. Oahpahuš- ja dutkandepartemeanta áŋgiruššá oážžut skuvlaoamasteddjiid šaddat dihtomielalažžan dán vuoigatvuođa hárrái, dan seammás go fylkkamánit galget leat dihtomielalaččat dasa ahte bearráigeahččat ja meannudit váidagiid. Galget leat unnimusat logi oahppi joavkus jus sámi ohppiin galgá leat vuoigatvuohta oážžut oahpahuš maiddái sámegeillii. Sámediggi lea Oahpahuš- ja dutkandepartementii buktán sávdaga ahte vuoigatvuohta oahpahussii sámegeillii, maiddái galgá šaddat oktagaslaš vuoigatvuohtan. Gažaldat árvoštallojuvvo departemeanttas.

Ođđa oahppoplánat Kunnskapsløftet (Diehtolohpá-dusa) olis sámi vuoddoohpahussii ráhkaduvvojit ja mearriduvvojit oahpahušlága 6. kapihttala meriid mielde. Bargu fátmasta vuodđoskuvlla ja fágaid mat čuvvot olles vuoddoohpahuš skuvlavázzináiggis. Sámi vuoddoohpahussii ráhkaduvvo ođđa fága- ja diibmojuohku 2005' čavčča. Departemeanta lea ilus go dáiguin bargguiguin leat nu bures ovttasbargan Sámedikkiin.

Sámi hálldašansuohkanat ja eará suohkanat gos leat olu sámi oahppit, leat ožžon oasi gelbbolašvuođa ovddideami ruđain diehtolohpádusa sisafievrrideami oktavuodas. Skuvlaoamasteddjiide lea dehálaš ráhkadit buriid plánaid ruhtageavaheapmái, ja ovttasbarget fága-birrasiiguin hukset maŋŋil- ja viidásitoahpu oahpaheddjiide, skuvlajodiheddjiide ja eará bargiide geaidda guoská.

Departemeanta čujuha dasa ahte jagis 2006 galgá geahččalit soahpat mo Sámi joatkkaskuvlla Kárášjogas ja Sámi joatkkaskuvlla ja boazodoalloskuvlla Guovdageinnus doaibma ovddasguvlui buoremusat sáhttá organiserejuvot. Dát skuvllat leat vuoddoohpahuš guovddáš gaskaoamit sámi ohppiide miehtá riika, ja ášši ráddádallojuvvo Sámedikkiin ođđa ráddádallan-šiehtadusa mielde.

1.3.6.2 NSI/SÁMI ALLASKUVLA

Stuorradiggedieđáhusa nr. 34 (2001–2002) sámi alit oahpu ja dutkama birra meannudeamis, doarjjui Stuorradiggi ráđdehusa plánaid bargat vai Sámi allaskuvla ovdána viidaseappot ja oážžu stáhtusa diedalaš allaskuvlan. Vuordimis lea dán bargui ávkálaš go Sámi instituhtta (NSI) ja Sámi allaskuvla oktiorganise-rejuvvojit. Lávgađis ovttasbargu dán guovtti áshusa gaska váikkuha maid dan ahte allaskuvlla iežas dutkan-doaimmaid vuoddu šaddá govdeabbun.

1.3.6.3 OĐĐA DIEĐAVIESSU

Lea guhká juo sávvojuvvon ásahtit sierra dieđaviesu Guovdageidnui ja bidjat ovttá dahki vuollái maŋggaid sámi institušuvnnaid. Ráđdehusa mielas lea hirbmat buorre sirdit NSI ja Sámi allaskuvlla ovttá dahki vuollái, muhto dáidá deháleamos ahte boahhtá oktasaš sámi gelbbolašvuođaguovddáš sámi álbmogii go sámegeielat barggut ja sámi diedalaš doaibma čohkkejuvvojit ja nu šaddá stuorát biras.

Ođđa dieđaviesu Guovdageidnui lea sakka vuoruhuvvon Oahpahuš- ja dutkandepartemeantta bealis. Dán birra logat eambo stáhtabušehta báhpiriin.

1.3.6.4 DUTKAN

Oahpahuš- ja dutkandepartemeanta deattuha St.died. nr. 20 (2004–2005) ahte lea dehálaš sámi dutkama čatnat eará dutkamiid oktavuhtii. Dat mielddisbuktá ahte sámi dutkanruđain, nu mo earáge dutkanruđain, ain galgá muhtin oassi juhkkajuovvot njuolga universitehtaide ja allaskuvllaide, ja muhtin oassi Norgga dutkanráđái. Ráđdehus lea maid bivdán Norgga dutkanráđi álgga-hit oktasaš davviriikkalaš čielggadeami mii galgá árvoštallat ásahtit sámi dutkanlávdegotti Norgga, Ruota ja Suoma várás. Dutkanlávdegoddi galgá hutkat sámi dutkama strategiijaid ja gávnnahtit buoret resurssa-geavaheami dan bokte go ovttaidahttá davviriikkalaš dutkanbargguid. Seammas galgá árvoštallat cegget sierra sámi etihkkalávdegotti.

Dasa lassin áigu ráđdehus bargat vai sámegeiella adnojuvvo eambo vuodđogiellan dutkamis ja diehtogilvimis, ja eambo oážžut duodaštuvvot sámi árbevirolaš dieđu, eandalii giela bealis. Viidásit galgá bargujuvot nu ahte primeara- ja vuodđodiedut sámi diliid birra lágiduvvojit ja heivehuvvojit sámi dutkamii buorin.

St.died. nr 34 (2001–2002) evttohuvvon doaimmaid vuodul jotkojuvvo maiddái álgoálbmotfierpmádat. Dat lea ovttasbargu gaskkal Tromssa universitehta, Sámi

allaskuvlla ja Sámi instituhta. Dutkandiedáhus čujuha maid dasa ahte julev- ja lullisámegiella, oassin stuorradiggediedáhusa čuovvolemis, leat nannejuvvon go ruhtajuolludeapmi lea addojuvvon Bådádđjo allaskuvlii ja Davvi-Trøndelága allaskuvlii.

1.3.7 *Kultuvra*

1.3.7.1 KULTUR- JA GIRKODEPARTEMEANTA JA SÁMEDIGGI OVTTASBARGET

Kultur- ja girkodepartemeanta ja Sámediggi dollet hálddahaslaš čoahkkimiid guovtte gearddi jagis vai bisuhuvvo buorre gulahallan.

Sámediggi hálddaša kultuvraulbmiliid rámmajuolludeami, ja Sámediggi ieš vuoruha doaimmaid addojuvvon rámma siskkobealde.

1.3.7.2 SÁMI KULTUVRA

Departemeanta čujuha St. dieđ. nr. 48 (2002–2003) Kulturpolitikk fram mot 2014 (Kulturpolitihkka 2014 rádjái). Sámi arkii vva hálddašano vddasvástádus lea ođđajagimánu 1.b 2005 rájis sirdojuvvon riikkaarkii várii, Sámedikki dáhtuma mielde.

1.3.7.3 SÁMEGIELLA

Kultur- ja girkodepartemeanta lea čuovvolan Sámedikki mearrádusa ja evttohan rievdatit lága mii miellddisbukta ahte Divttasvuona suohkan šaddá oassin sámegiela hálddašanguvlui. Departemeanta evttohii ahte lágas ii galgga njuolga mearriduvvot guđet suohkanat gullet sámegiela guvlui, muhto dan sadjái galgá gonagassii addojuvvot váldi mearridit guđet suohkanat galget gullat hálddašanguvlui. Stuorradiggi lea mearridan láhkarievdadusa sámelahkii § 3–1. Láhkaásahusa bokte lea mearriduvvon ahte Divttasvuona suohkan lea mielldehtustuvvon giellaguvlui ođđajagimánu 1. b. 2006 rájes.

Kultur- ja girkodepartemeanta lea ságastallagoahtán Sámedikkiin ja Gielda- ja guovlodepartemeanttain giellanjuolggadusaid árvvoštallama birra.

1.3.7.4 BÁIKENAMMALÁHKA

Stuorradiggi dohkkehii báikenammalága rievdadusaid cuoŋománu 14.b. 2005. Sámi báikenamaid dehálaš rievdadus lea ahte galgá oktanis nammaášši ceggejuvvo go leat paralleallanamat dárogillii, sámegillii ja kveanagillii. Dasa lassin namuhuvvo sámi báikenamaid vuhtiiváldin sierra ulbmilparagráfas lágas.

1.3.7.5 SÁMI MEDIA

Sámediggi čujuha čuovvovaččat «sámi almmuhemiid ruđalaš dilli lea eahpedohkálaš ja nu lea leamaš ollu jagiid , ja atná vuodđun ahte dárbbášuvvo nannet dáid olggosaddima vai ilmmášedje dássetlaččat sávahahti kvalitehtain ja vai maiddá lassánivččii olggosaddimiid lohku jahkái».

Dan vuodul go Stuorradiggi giedahalai St.dieđ.nr 33 (2201–2002), de atná Kultur- ja girkodepartemeanta

vuodđun ahte 2005' bušeahhtalassáneapmi berre várrejuvvo sámegiel aviissaide, dán ortnega mielde, loga Sd.prp.nr. 1 (2004–2005). Dasa lassin rabai departemeanta vejolašvuoda addit doarjaga ovttaskas čállimiidda ja dakkáriidda julevsámegillii aviissain mat álgoálggus leat olggobealde láhkaásahusa mas čilgejuvvo mii sámegiel aviisa lea. Goappaš evttohusat gáibidit ahte láhkaásahus rievdaduvvo. Departemeanta sádde farggabáliid láhkaásahusevttohusa gulaskuddamii.

1.3.7.6 SÁMI VALÁŠTALLAN

Kultur- ja girkodepartemeanta lea 2004:s doallan oktavuoda Sámedikkiin ohcama struktuvra ja sisdoalu birra, jus datte galgá addojuvvot ruhtadoarjja sámi valáštallamii.

1.3.7.7 SÁMI GIRJEBUSSET

Sámedikki dieđáhusas čujuhuvvo ahte ođđa sámi girjebusset dárbbášit ruhtaduvvot. Danne leage ráđdehus evttohan reviderejuvvon stáhtabušehtas juolludit Kultur- ja girkodepartemeantta bušehtas 2 milj. kr liigeruđa Sámediggái ruhtadit ođđa, lullisámi girjebusse.

1.3.8 *Dearvvašvuoda ja sosiálabálvalusat sápmelaččaide*

Lea ovtamielalášvuohta joatkit ovttasbarggu Sámedikki ja dearvvašvuoda eiseválddiid gaska oazžun dihtii sámi albmogii ovttaárvosaš bálvalusaid.

Finnmárkku fylkkamánni lea ovttaarádiid guoskevaš suohkaniiguin bargagoahtán buoridit doavtterdili ja oaččuhit bargiid vuodde dearvvašvuodabálvalussi. Dát doaimmat sisttisdollet earret eará fáttarortnega medisiinnalaš turnuskandidáhtaide.

Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta lea bargan viidáseappot jagis 2004 plánain ahte viiddidit psykalaš dearvvašvuodagáhttema ja hukset ášahusaid Kárášjogas ja Leavnnjas našuvnnalaš gelbbolašvuoda doibmenbáikin bálvalan várás sámi álbmoga. Dás leat vuoruhan hukset Bearašossodaga ja akuhttasajiid nuoraid várás.

Jagis 2004 várrii Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta ruđaid geahččalan- ja ovddidanbargui mii vulggii NAČ 1995: 6 Sámi álbmoga dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusa plána Norggas ja Mangfold og likeverd (Eatnatgeardáivuohta ja ovttaárvosašvuohta) – Ráđdehusa doaimbaplána sámi álbmoga dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalussii Norggas 2002–2005 vuodul.

Departemeanta vuordá ahte Sámediggi ja Sosiála- ja dearvvašvuodadirektoráhtta barget lávgalagaid go čadahit doaimbaplána eará doaimmaid.

Departemeanta áigu ráđđádallat Sámedikkiin ja eará áige guovdilis áššeguimmiiguin vai gávnnašivččii heivvolaš vuogi mo čuovvolit doaimbaplána, mas lea 2005 maŋemus jahki.

1.3.9 *Biraspolitihkka ja kulturmuittut*

1.3.9.1 BORASPIREPOLITIHKKA- JA HÁLDDAŠEAPMI

Mañemus jagiid lea norgga boraspirepolitihkka, oktan boazodoalolaš váikkuhusaiguin, vuđolaččat čielggaduvvon. Stuorradiggi meannudii dieđáhusa 2004' giđa, gč. Innst S.nr. 174 (2003–2004), ja cuoŋománu 1.b. 2005 rájes leat dehálaš oasis odđa boraspirepolitihkas čadahuvvon Stuorradikki láidestusaid mielde. Ulbmil lea sihkkarastit vai boraspirehálddašeapmi šaddá ceavzilin, muhto seammás galgá vuhtiiváldit šibitdoalu ja boazodoalu ja maiddái eará servodatberoštumiid.

Sámedikkis lea áirras mielde buot njeallji lávdegottis dain regiovnain gos lea sámi boazodoallu, ja nu leage ortnetládje beassan oassálastit ja váikkuhit boraspirehálddašeami buot guovlluin gos lea sámi boazodoallu. Sámediggi nammada ieš mielde lahtuid ja várrelahtuid boraspirelávdegottiide juogo Sámedikki áirasiid dahje sin várrelahtuid gaskkas.

1.3.9.2 KULTURMUITOGÁHTTEN

Nammaduvvon bargojoavku, man Birasgáhtten-departemeanta jodiha ja mas Sámediggi ja Riikaantikvára leat mielde, galgá čielggadit boahttevaš organiserema ja váldejuogadeami. Bargojoavku galgá válbmet ássi 2005' mielde.

1.3.9.3 VISTEGÁHTTEN

Departemeanta fuolaha vai ráhkaduvvo čuovvonplána Sámedikki sámi visteárbbi prošeaktii.

1.3.9.4 AREÁLAGÁHTTEN

Suohkaniid ovddasvástádus dat lea plánet ja hálldašit areálaid geavaheami iežaset guovllus. Departemeanta diehtá ahte suohkanat addet olu dispensašuvnnaid, ja boazodoallu oaidná dán váttisin. Danne árvvoštallá departemeanta ahte berrešii go buorebut juohkit dieđuid suohkaniidda plána- ja huksenlága ja dispensašuvnnaid birra.

1.3.9.5 GÁHTTENPLÁNAT

Bargu buoridit áššemeannudannjuolggadusaid mat gullet gáhttemii luonddugáhttenlága vuodul, vai sihkkarasttášii ahte sámi beroštumit buorebut válduvvojot vuhtii plánaproseassas, jotkojuvvo 2005:s.

1.3.9.6 BIEVLAVUODJIN

Mohtorjohtolatnjuolggadusat leat aiddo dáid áiggiid geahččaladdanprošeaktan gávccii suohkanis, ja Guovdagainnu suohkan lea okta dain. Geahččaladdan galgá plána mielde loahpavuottot ja árvvoštallojuvvo 2005' mielde.

1.3.10 *Suodjaluspolitihkka*

Stuorradiggi mearridii jagis 1997 Meavkki/Arvenjárga báhčínšiljuid ovttahttit ja dat čadahuvvo dál. Dát viiddideapmi gáržžida guovllu boazodoalu, ja

Suodjalusdepartemeanta ja boazodoallit geaidda ášši guoská, leat šiehtadallame mii livččii govttolaš ruđalaš buhtadussan go masset guohtuneatnamiid báhčínšiljuid ovttahttima dihtii.

Eai leat plánat dál Hálkavári báhčínšilju viiddidit.

1.3.11 *Minerálaš*

Departemeanta áigu, odđá minerálašbarggu čuovvolettiin, dalle go orru lunddolaš, guorahallat ja árvvoštallat Sámedikki oaviliid minerálaš birra, minerálaresursaid vuoigatvuodaid birra ja mineráldoaimmaid birra sámi resursaguovlluin.

1.3.12 *Guolástuspolitihkka*

St.dieđ. nr. 19 (2004–2005) Marin næringsutvikling – Den blå åker (Máriidna ealáhusovddideapmi – Alit bealdu) 12. kapihtalis, man Stuorradiggi meannudii miessemánu 27.b. 2005, namuhuvvo erenoamážit guolástus sámi geahččanbealis.

Loga maiddái Stuorradiggemearrádusa mii dahkkui finnmárkkulága mearrideamis.

Guolástus- ja riddodepartemeanta lea muhtinmuddui guorrasan Sámedikki gáibádussii, earret eará lea departemeanta rahpan vejolašvuoda dasa ahte fatnasat vuollel 7 mehtara joavkkus I ja 6 mehtara joavkkus II, sáhttet oassálastit gonagasreabbáivdui.

1.3.13 *Boazodoallu, areálagáhtten ja eanandoallu sámi guovlluin*

1.3.13.1 BOAZODOALLU

Boazodoalus leat olu hástalusat. Boazodoallu duvdovuvvo mángga bealis, ja dasa lassin lea boazolohku váttisvuohtan guovddáš guovlluin Finnmárkkus. Boazodoalu hástalusaid berre geahččalit čuovditan dan bokte ahte ealáhus ja eiseválddit ovttasbarget, ja das lea Sámediggi dehálaš vuođđoavttuid biddji.

Dál ii leat váttis jodihit buktagiid mat fállujuvvojot gávpemárkaniidda. Danne eiseválddit deattuhit láchit rámmaavttuid mat ovddidit buori ovttasbarggu iešguđet priváhta aktevrraid gaskka. Lea árvoháhkangollosa iešguđet cehkiid vuođđoovddasvástádus hábmet doaimmaid ja konkrehtalaččat daid čuovvolit.

Oarje-Finnmárkku boazologuheiveheapmi lea vuoruhuvvon hui garrasit. Almmatge čájehuvvo ahte boazolohku ii leat njiedjan dohkehahtti mearrái. Dan dihtii ovddidii ráđdehus miessemánu 27.b. 2005 proposiuvnna mas evttoha dihto rievdadusaid boazodoalloláhkii (Od.prp.nr. 99 (2004–2005), áigumušain ahte láchkii oazžut buoret láchkavuodu man mielde sáhtta heivehit boazologu.

Sámediggi bidjá gažaldaga ahte sáhttago boazologu heivehit dál lága vuodul ja riikkaidgaskasaš geatnegasvuodaid vuodul mat Norgii gullet. Iešguđetlágan čuovvleapmi, mii dahkko lágaid vuodul, galgá leat daid lágaid vuodul mat leat fámus áiggiis áigái. Dan seammás galget álbmotrievttálaš geatnegasvuodat

čuvvojuvvot. Dát gáibida erenoamáš gozešvuoda dáid proseassaid ektui mas dás lea sáhka. Muhto dál leat bargojuvvome čiekŋalit ođastit boazodoallolága.

1.3.13.2 AREÁLAGÁHTTEN BOAZODOALU VÁRÁS

Boazodoalu guohtuneatnamiid dili ferte erenoamážit gozihit dás ovddasgavlui. Boazodoallu vásiha garra deattu máŋgga bealis. Hui stuora hástalusson lea sihkarastit doarvái guohtuneatnamiid vai bisuhuvvo ceavzilis boazodoallu sámi boazoguohtuneatnamiin.

Bieggafápmorusttegiid ja gullevaš vuoddostruktuurra birra sáhtta lohkat eambo St. dieđ. nr. 11 (2004–2005) čuokkis 4.14, mas dát gažaldagat leat eambo suokkarduvnon. Dasa lassin lea Boazodoallohálddahus ja NVE ráhkadan raportta mii galgá lasihit dieđuid bieggafámu ja boazodoalu birra Norggas.

1.3.13.3 EANANDOALLU SÁMI GUOVLLUIN

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta áigu čujuhit dasa ahte dál eanandoallopoltihka ulbmilin lea doalahit regiovnalaš biebmobuvttadeami ja árvoháhkama. Vai dán ulbmila olaha, de leat oallut váikkuhangaskaoamit sakka geográfalaččat differensierejuvnon, ja bajimussii vuoruhuvvojit guovllut mat eanasmuddui leat sámi guovddášguovllut. Dan dihtii oaiivvilda departemeanta ahte lea unnán áigeguovdil ásahtit sierra sámedipoltihkalaš sona.

1.3.14 Riikkaidgaskasaš gažaldagat

1.3.14.1 BARGU ON ÁLGOÁLB MOTJULGGAŠTUSAIN

Ii lihkestuvvan bargu oázžut ON' álgoálbmotjulggaštusa mearrádusa ollašuvvat ON' álgoálbmotjagi 2004' lohppii. Bargujoavku, mii šiehtadallá oázžut áigái julggaštusa, lea vel ovttain jagiin ožžon mandáhta guhkiduvvot, ja dál bargojuvvo dan ala vai geargat šiehtadallamiiguin 2005' loahpageahčái. Olgoriikadepartemeanta lea láchime nu ahte Sámediggi galgá beassat oassálastit šiehtadallamiin mat vel galget dahkot, seamma ládje go ovddit jagiid.

1.3.14.2 BARENTSOVTTASBARGU

Álgoálbmogat leat dehálaš oassin Barentsovtasbargus. Olgoriikadepartemeantta juolludan ruđaiguin, maid Barentsčállingoddi hálddaša, doaimmahuvvojit máŋggat doaimmat main ulbmil lea nannet ovtasbarggu sápmelaččaiguin, sápmelaččaid ja eará álgoálbmogiid gaska Barentsregiovnas, ja ovddidit ealáhusaid ja láchit nu ahte nannejuvvot eavttut kultuvrralaččat ja eará ovdáneapmái.

2005 lea daddjon leat Barentsovtasbarggu álgoálbmotjahkin. Nu sáhtta nannoseappot čuvget áššiid mas Barentsráđi mieldeahat sáhttet veahkehit báikegottiid, regiovnalaš eiseválddiid ja searvvahuvvon servodatorganisašuvnnaid, vai olahuvvo mihttomearri oázžut guoddevaš ovdáneami maiddái álgoálbmogiid guovdu, nu mo čadat gaska lea leamaš vuoddu Barentsguovllu ovtasbargus.

1.3.14.3 EUROHPAPOLITIHKALAŠ FORUM

Olgoriikadepartemeanta juolludii Sámediggi jagiide 2003/2004 340 000 ruvno, vai čuovvola Ráđdehusa eurohpapoltihkalaš vuoddoáigumušaid, ja ovddida sierra strategiijaid eurohalaš ovtasbargui. Prošeavtta ulbmilin lea oainnosmahttit sámiid saji boahtevaš EO:s.

1.3.15 Ovtadássásašvuoha sohkebeliid gaska

Mánáid- ja bearašdepartemeanta lea duhtavaš Sámedikki barguin ovddidit ovtadássásašvuoda sohkebeliid gaska, ja dán čilgemiin jahkedieđáhusas, muhto seammás háldit cuiget ahte sáhtta leat munni buoridit. Departemeanta hálda lagabuidda ságastallat Sámedikkiin mo sáhtáii dárkileappot buktit ovdan vuogas vugiin mo ovddidit ovtadássásašvuoda sohkebeliid gaska, juogo lassin dahje oassin dan dieđáhusas mii juohke jagi addojuvvo Gielda- ja guovlodepartementii.

Ođda Ovtadássásašvuoda- ja vealahanáittardeaddji ásaheami oktavuodas oaiivvildii Sámediggi ahte berre juolludit ruđa sámi birrasii, man ovddasteaddji lea Álgoálbmogiid gelbbolašvuodaguovddáš, vai sámi birrasis maid fuolahuvvošedje seammalágan funkšuvnat. Mánáid- ja bearašdepartemeanta ii leat ovttaoavilis dasa, dan áigumuša ja duogášbarggu vuodul mii dahkui lágain, ja mas gildojuvvo vealahit čearddalašvuoda, osku jna. dihtii (vealahanláhka), Od.prp.nr 33 (2004–2005) ja ođda lágain Ovtadássásašvuoda- ja vealahanáittardeaddji birra (Od.prp. nr. 34 (2004–2005)).

Dán vuodul oaiivvilda Mánáid- ja bearašdepartemeanta ođda áittardeaddjis leat vuodu nu ahte sáhtta fuolahit maiddái sámi beroštumiid, iige leat áigeguovdil luvvet sámeáššiid eret áittardeaddji eará doaimmain.

Seammás dárbaša ođda áittardeaddji hukset ovtasbarggu áššedovdiiguin ja diehtobirrasiguin, nu maiddái sámi birrasiguin.

2. LÁVDEGOTTI MEARKKAŠEAMIT

Lávdegotti eanetlohku, Bargiiddbellodaga miellahtut, Dag Terje Andersen, Tore Hagebakken, Saera Khan, Inger Løite ja Arild Stokkan-Grande, Olgešbellodaga, Kari Lise Holmberg ja Bent Høie, Sosialistalaš Gurutbellodaga, Geir-Ketil Hansen, Kristtalaš Álbmotbellodaga, Bjørg Tørresdal, Guovddášbellodaga, Trygve Slagsvold Vedum, ja Gurutbellodaga, Vera Lysklætt, leat mearkkašan ahte ráđdádallanprosedyrat stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaska dohkkehuvvojedje gonagas resolušuvnna suoidnemánu 1.b. 2005. Dán bokte lea áshuvvon fásta ortnegat ja prosedyrat ráđdehusa ja Sámedikki geatnegas ovtasdoaimmamii. Dát lea dehálaš nannen dihtii Norgga álbmotrievttálaš geatnegasvuodaid. Eanetlohku mearkkaša ahte

stáhta hálddašeaddji eiseválddiin sáhtta maiddá leat ráddádallangeatnegasvuohta eará sámi beroštumiiguin go Sámedikkiin.

Eanetlohku čujuha ráddádallanprosedyraide maid gieldda- ja guovloministtar ja sámediggepresideanta vuolláičálliga miessemánu 11.b. 2005. Eanetlohku deattuha man dehálaš dohkálaš ráddádallanproseassat leat ráddehusa ja Sámedikki gaskka. Eanetlohku oaivvilda leat dehálažžan ráddádallanortnegii ahte siskkáldas dokumeanttaid meannudeapmi ja šiehttojuvvon áššemannan čuvvojuvvo nugo šiehtadus eaktuda.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte nammaduvvon bargojovku, man áirasat galge geahčadit dárkkistanortnegiid Sámedikki várás, lea buktán raporta moanaid buoridemiid evttohusaiguin. Eanetlohku lea dasto mearkkašan ahte juolludeapmi Sámediggái lassánii 600 000 ruvnnuin nannen dihtii Sámedikki hálldahusa siskkáldas dárkkisteami, ja Sámedikki dárkkistanlávdegotti áššemeannudannávccaid.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte Sámedikki válgortnet čielggaduvvo ovdal 2009 válggaid, ja ahte čielggadeamis galgá suokkardit leago dárbu rievdadit válgabiiriid juogu, ja rievdadit árraslogu iešguđet válgabiiriin.

Láhka riektedili ja eanan- ja luondduriggodathálddašeami birra Finnmárkku fylkkas (Finnmárkkuláhka) mearriduvvui Odeldikkis miessemánu 24.b 2005. Árvalusa lei ovdal Odeldikki mearrádusa ovttaienalaš Sámediggi ja Finnmárkku fylkkadikki árasii badjel 2/3 oassi dorjon. Dát lea mearrideaddjin lága legitimi-tehtii.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte nammaduvvo kommišuvdna kártet dálá oktasaš ja oktagaslaš geavahan- ja oamastanvuoigatvuođaid eatnamiidda ja (sáiva) čáziide Finnmárkkus ja gaskaboddosaš sierraduopmostuollu mii gieđahallá riiduid dan oktavuodas. Eanetlohku lea dasto mearkkašan ahte Deanu ja Njávdamá guollebivddu regulerema galgá reguleret láhkaásahusain, ja ahte galgá čielggadit sápmelaččaid ja earáid vuoigatvuođa bivdit mearas Finnmárkku olggobealde, dása gullá maid čielggadit vuolemus eari fatnasiidda, mat leat vuollel 10 mehtera. Eanetlohku lea vel mearkkašan ahte Sámediggi galgá ráhkadit njuolggadusaid mo árvoštallat sámi kultuvrra mearkkašumi jna., go lea sáhka rievdadit Finnmárkku meahci geavaheami.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte Finnmárkkuopmodaga vuosttaš stivra lea vuodđudan iežas ja lea álggahan barggus, ja ahte leat atnán vuodđun ahte finnmárkolága njuolggadusat Finnmárkuopmodaga birra sáhttet boahit fápmui jagi 2006 nuppi kvartálas, oktan dainna ahte Finnmárkku eatnamat váldojit dasto badjelassii eret Statskogas. Eanetlohku váldá vuhtii ahte bargojuvvon dan ala ahte njuolggadusat Finnmárkkukommišuvdnii ja Finnmárkku Meahceduopmostullui biddjojit fápmui oddajagimánu 1.b. 2007.

Eanetlohku deattuha man dehálaš lea ahte boahtte-

vuodas ge leat jámmadit čoahkkimat guovddáš eiseválddiid ja Sámedikki gaskka, main sámi mánáid ja nuoraid bajásšaddaneavttuid doaimmat ja hástalusat meannuduvvojit ja čuvgejuvvojit.

Eanetlogu mielas lea sámi gielaide ealáskahttima, seailluheami ja ovdánahttima bargu hirbmat dehálaš. Sámi ohppiin lea oktagaslaš vuoigatvuohta oazžut oahpahusa sáme gielas, beroškeahhtá gos sii orrot riikkas, muhto galget leat unnimusat logi oahppi joavkus jus sámi ohppiin galgá leat vuoigatvuohta oazžut oahpahusa maiddá sáme giellii. Eanetlohku lea mearkkašan ahte departemeanta árvoštallá galgá go vuoigatvuohta oahpahussii sáme giellii šaddat oktagaslaš vuoigatvuohtan.

Eanetlohku oaivvilda ahte oahpponeavvodilli sámi skuvllain ferte mealgat buoriduvvot - dalle easka šaddet sáme gieloahpahussii vuoigatvuođat duohtan. Lea áibbas dárbbášlaš ahte ráhkaduvvojit eanet ja odđa oahpponeavvut go dat mat dál leat fidnemis - oktan sámi digitála oahpponeavvuid maid sáhtta geavahit davvi-, julev- ja oarjelsámi gáiddusoahpahusas. Lea maiddá dehálaš giddet eanet fuomášumi ráhkadit oahpponeavvuid oarjel- ja julevsámi skuvllaide ja mánáidgárddiide. Dárbbášuvvo ráhkadit oktalaš sámi oahppolánaid olles vuoddoahpahussii ja plánaid dihto sámi fágaide ja oahppofágaide.

Eanetlohku hálida deattuhit ahte stáhta Sámi joatkkaskuvlii Kárášjogas ja Sámi joatkkaskuvla ja boazodoalloskuvlii Guovdageainnus addo vejolašvuohta dasa ahte dain boahttevuodas leat mánggalágan suorgefálaldagat sihke dábálašfágalaš ja fidnofágalaš lohkansurggiin. Goappašagat skuvllat leat vuoddo-oahpahusa guovddáš gaskaoamit sámi ohppiide miehtá riikka, ja leat danne mávssolaččat sámi kultuvrra ja giela joatka ovdideapmái ja áimmahuššamii. Lea maiddá dehálaš ahte dál áshuvvošii dohkálaš joatkaohpahus mii fuolaha julevsámi ohppiid dárbbuid sáme giela vuosttašgiela oahpahusas.

Eanetlohku oaivvilda leat buorre go galgá huksejuvvo odđa dieđaviessu Guovdageidnu. Lea guhká juo sávvojuvvon bidjat ovta dáhki vuollá mánggaid sámi institušuvnnaid ja ná áshat oktasaš gealboguovddáža stuorát birrasii. Sámi allaskuvlla ja Sámi Instituhta gaska lagat ovttasbarggus galgá Sámi allaskuvla ovdánit oazžun dihtii dieđalaš allaskuvlla árvvu.

Eanetlohku mearkkaša ahte Ráddehus áigu bivdit Norgga dutkanrádi álggahit oktasaš davviriikkalaš čielggadeami mii galgá árvoštallat áshat sámi dutkanlávdegotti Norgga, Ruota ja Suoma várás ja sierra sámi etihkkalávdegotti.

Eanetlohku guorrasa dasa ahte sakka vuoruha sámi kultuvrra ja ahte juolludemiid ferte lasihit. Erenoamážit lea dehálaš ahte juolludeami sámi kulturásahusaide leat doarvá nu ahte dáid sáhtta viiddidit ja mátasatnit.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte Sámi arkiivva hálddašanoavddasvástádus lea oddajagimánu 1.b. 2005 rájes sirdojuvvon Riikaantikvárii, Sámedikki dáhttuma

mielde.

Eanetlohku bivdá Ráđđehusa bargat dan ala ahte Nuortasámi guovddáš Njávdamis, Ája sámi guovddáš Gáivuonas, Saemien Sijte Snoasas ja dáiddamusea Kárášjogas ollašuvvojit stuorradiggeáigodaga áigge.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte Sámediggi čujuha ahte sámi almmuhemiid ruđalaš dilli lea eahpedohkálaš ja ahte dárbbášuvvo nannet dáid olggosaddima vai ilmašedje dássetlaččat sávahahtti kvalitehtain ja vai maiddái lassánivččii olggosaddimiid lohku jahkái. Sámi almmuheamit leat guovddázis sámi servodaga diehtogaskkusteamis, identitehtaovddideamis ja demokratiijas. Eanetlohku áigu rahčat riikaviidosas sámi beaiveaviissaid ovdii sámegillii ja dárogillii.

Lávdegotti Gurutbellodaga miellahttu áigu bivdit Ráđđehusa bargat dan ala ahte sihke riikkaviidosas sámegiel ja riikkaviidosas dárogiel sámi beaiveaviissat farggamusat šaddet duohtan. Lea áibbas mearrideaddjin sámi servodaga diehtogaskkusteamis, identitehtaovddideamis ja demokratiijas ahte dál addojit dasa rámmaeavttut.

Manne dárbbášuvvojit riikaviidosas sámi beaiveaviissat sihke dárogillii ja sámegillii lea nugo Sámedikki mediaiskkadeapmi jagis 2000 čájeha. Sullii bealli válljejeaddjiin Sámediggái *eai* ádde sámegiela ja sullii bealli dain geat hállet sámegiela, *eai máhte lohkat* sámegiela. Gitta $\frac{3}{4}$ oassi Sámedikki válljejeaddjiin dárbbášit danne čálalaš dieđuid dárogillii, jus galget sisdoalu áddet.

Dán oktavuodas čujuhuvvo vel dasa maid ovdeš giellakomiteá eanetlohku lea cealkán dain Innst. S. nr. 100 (2002–2003), Innst. S. nr. 172 (2003–2004) ja Innst. S. nr. 115 (2004–2005).

Lávdegotti eanetlohku, Bargiidbellodaga, Olgešbellodaga, Sosialisttalaš Gurutbellodaga, Kristtalaš Álbmotbellodaga, Guovddášbellodaga ja Gurutbellodaga miellahtut, oaivvildit leat riehta ahte maiddái Sámi valástallanlihttu boahtteáiggis oazžu jahkásaš ruhtadoarjaga speallo-ruđain.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte Finnmarkku fylkkamánni lea bargagohtán buoridit doavttirdili ja oáččuhit bargiid vuodđodearvvašvuodabálvalussii. Eanetlohku váldá vel vuhtii ahte Dearvvašvuodaja fuolahusdepartemeanta barggai jagis 2004 plánain ahte viiddidit psykalaš dearvvašvuodagáhttema ja hukset ášahusaid Kárášjogas ja Leavnnjas našuvnnalaš gelbbolašvuoda doibmenbáikin bálvalan várás sámi álbmoga ja jagis 2004 ja 2005 várrii ruđa geahččalan- ja ovddidanbargui sámi álbmoga dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalussii.

Eanetlohku lea mearkkašan ahte nammaduvvon bargojoavku mii galgá čielggadit boahttevaš organisere- ma ja váldejuogadeami kulturmuittogáhttema várás.

Eanetlohku oaivvilda leat dehálažžan ahte Sáme-

dikkiin ráđđadallovuovvo ja ahte dat sáhtta váikkuhit sámi guovlluid gáhttenplánaid ráhkademiin ja našunál- párkkaid ášahemiin vai buoret vuogi mielde sihkkarasttášii ahte sámi beroštumit fuolahuvvojit plána- proseassas. Lea dehálaš ahte Sámediggi lea seaguhuv- von mehciid bievlavuodjima ja mohtorjohtolaga odđa njuolggadusaid ráhkadeapmái. Dárbbášuvvo árvoš- tallat makkár viesuid lea dehálaš vuoruhit gáhttet riikka sámi guovlluin.

Buotheallásaš ja máškidis ealáhusat leat sámi kultuvrra ávnnaslaš vuodus, ja hástalusat leat erenoamážit sihkkarastit vejolašvuodaid vuodđoealáhusain. Eanetlohku oaivvilda leat hirmmat dehálažžan láchit dili nu ahte sámi guovlluin bisuhuvvojit ceavzilis boazo- doallo-, guolástus-, ja eanandoalloealáhusat, ja lotno- lasealáhusat. Dasa lassin fertejit váikkuhanoamit leat doarvási sihkkarastit ee. duodjái, sáivaguollebivdui ja eará meahcástanealáhusaide ovdánanvejolašvuodaid. Ollu luondduriggodagat sáhttet dánláhkai leat buorrin ealáhusovddideapmái.

Eanetlohku diehtá ahte boazodoalus leat olu hástalusat go duvdojuvvo mángga bealis. Dasa lassin lea boazolohku váttisvuohčan guovddáš guovlluin Finnmarkkus. Boazodoalu hástalusaid berre geahččá- lit čoavdit dan bokte ahte ealáhus ja eiseválddit ovtta- barget, ja dás lea Sámediggi dehálaš vuodđoeavttuid biddji. Eanetlohku lea mearkkašan ahte boazodoalu guohtuneatnamiid dili ferte erenoamážit gozihit dás ovddosguvlui. Eanetlohku lea dasto mearkkašan ahte Sámediggi lea váillahan ollislaš váikkuhusealggadeami boazodollui ovdal go bieggamillopárkkaide ja daidda guoski infrastruktuurii addo dispensašuvdna.

Lávdegotti Gurutbellodaga miellahttu bivdá Ráđđehusa sakka deattuhit Sámedikki fuolastuvvama bieggafápmohuksema váikkuhusealggadeami Finnmarkkus erenoamážit, ja čujuhuvvo St. meld. nr. 11 (2004-2005) 4.14 čuoggái gos dáid gažaldagaide lea giddejuvvon erenoamaš stuorra fuomášupmi. Dát miellahttu oaivvilda leat hirmmat dehálažžan ahte vejolaš boahttevaš bieggafápmohuksen, oktan guoski infrastruktuurain nugo linjágeinnodagain ja rusttetluottaiguin, fuolaha areála- ja servodatberoštumiid boazodili ektui. Boazoealáhus lea hirmmat dehálaš geađejuolgi sámi kultuvrras ja lea ge danne stuorra hástalusas sihkkarastit dárbbášlaš areálavuodu bisuhan dihtii ceavzilis ealáhusa sámi boazoguohtunguovlluin.

Lávdegotti Ovddádusbellodaga miellahttu, Per-Willy Amundsen, Áge Starheim ja Ib Thomsen, čujuhit dasa ahte juohke čearddalaš sápmelaččas norgga riikavulošvuodain, dábálaččat leat seamma demokrátalaš ja politihkalaš vuoigatvuodát dáza servodagas go juohke eará dáza riikavuložis lea.

Dát miellahttu garrasit vuosttaldit ahte jienastan- vuoigatvuodta ja válgadohkálašvuodta lea čearddalač- čat eaktuduvvon sámediggeválggas, ja čujuhit Ovddá-

dusbellodaga vuodđoolmmošoidnui, ovttaskas olbmo iešvuhtii, beroškeahhtá čearddalaš duogáži, oskui, politihkalaš oidnui ja našuvnnalaš gullevašvuhtii. Dát miellahtut oaivvildit ahte politihkalaš vuogádat, mii lea vuodđuduvvon čearddalaš gullevašvuhtii, lea áibbas dohkketmeahtun, ja ahte dát ásaha menddo stuorra kulturriidduid.

Dát miellahtut čujuhit ahte addit sápmelaččaide demokrátalaš liigevuoigatvuodaid ásaha váralaš presedeansa, go sápmelaččat eai leat lahka ge dat stuorámus minoritehta Norggas. Erenoamažit Oslo-guovllus leat mánga joavkku mat guhkit áiggi mielde sáhttet gáibidišgoahtit seamma vuoigatvuodaid go maid Stuorradiggi boastovuoduin lea addán sápmelaččaide. Norggas leat dál beali eanet mánát geain lea urdugiella go sámgiella vuodđoskuvllas, ja dát bures geažida man olusat sáhttet leat minoritehtajoavkkuin. Buoremus vuohki garvit boahttevaš riidduid lea sihkkarastit visot joavkkuide justa seamma vuoigatvuodaid.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte ođđasat dutkan lea gávnahan ahte vuodus defineret sápmelaččaide eamiálbmogin dađistaga láivu, ja ahte sápmelaččat soitet manimus álbmotjoavku mii fárrii Finnmáarkui. Ovddádusbellodat ii danne dohkket ahte sápmelaččat gohčoduvvojit eamiálbmogin go sii eai deavdde daid gáibádusaid mat biddjojit dákkár namahussii, ja dáhttu eamiálbmotstáhtusa ođđasit árvoštallat.

Dát miellahtut čujuhit dasa ahte finnmáarkkuláhka molssui dan 96 pst. Finnmáarkkus maid Statsskog ovdal oamastii sierra guovlun gos sámi unnitlogus lea luondduriggodagaide dievas geahčču. Dát miellahtut oaivvildit ahte buohkain Finnmáarkkus berrešii leat seamma vuoigatvuohta ávkkástallat luondduriggodagaid, sihke ealáhus- ja veajuidathtinlaš oktavuodas.

Dát miellahtut čujuhit Ovddádusbellodaga politihkkii Sámedikki heaittiheami hárrái ja garrasit geahpedit bušeahttakapithtaliid molssaevttolaš bušeahttaovddideamis. Dát miellahtut bivdet Ráđdehusa loahpahit stáhtaruhtaduvvon Sámeálbmoga foandda ja máhcahit visot ruđa stáhtii.

3. LÁVDEGOTTI RÁVA

Lávdegottis eai leat muđui makkárgé mearkkašeami, čujuha diedáhussii ja rávve Stuorradikki dahkat dákkár

mearrádusa:

St.died. nr. 44 (2004-2005) – Sámedikki 2004 doaibma – čuovvu beavdegirjji.

Oslo, gielda- ja hálldašanlávdegottis, guovvamánu 9.b. 2006

Dag Terje Andersen
jodiheadđji

Vera Lyskløtt
ságadoalli

